

ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԵՎ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽՆԱՐԱՐԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Նոկտեմբերի 1-2-ը Մայր Աթոռում Կեղի ունեցավ «Եկեղեցի-պետություն» թեմայով երկօրյա գիտաժողով: Այն բացեց և Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գաբրելին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ողջույնի ուղերձ-մաղթանքն ընթերցեց Տ. Շահե արքեպս. Աճեմյանը:

«Հայ Առաքելական Եկեղեցու իրավական կարգավիճակը ըստ ՀՀ սահմանադրության» թեմայով զեկուցում կարդաց իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Վ. Քոչարյանը: Զեկուցմանը հաջորդեցին հարցեր, որոնք վերաբերում էին խղճի ազատության և հոգեորսության արգելման օրենքին, թե ի՞նչ ենք հասկանում «հոգեորսություն» ասելով, եթե կա խղճի ազատություն:

Պրն Քոչարյանը պարասխանեց, որ օրենքը սահմանում է կրոնական կազմակերպությունների ազատությունը միևնույն ժամանակ արգելելով հոգեորսությունը: Այսպեղ, իրոք, կարծես հակադրություն կա: Բայց երբ ունենանք համապատասխան սահմանադրական հիմք, այն ժամանակ էլ պարզություն կմտցվի այդ հարցերի մեջ:

Շահե Սրբազանն ավելացրեց, որ շատ պետություններ, որոնցից մեկն է Իսրայելը, հատուկ օրենք ունեն հոգեորսության վերաբերյալ, և այդ օրենքը օտար քարոզիչների կամ աղանդավորների համաբնույթ գործունեության համար սահմանում է պարիժ՝ երեք փարի ազատագրկամար:

Իրավաբան Գասպար Տերտերյանը (Լիբանանից), նշեց, որ խղճի ազատության երկու մոտեցումներ կան՝ *in abstracto* և *in concreto*. Մենք նման հարցերին պետք է մոտենանք *in concreto*.

Շահե Սրբազանը շնորհակալություն հայտնեց զեկուցողից և նկատեց, որ բաներ կան, որոնք օրենքով ամրագրված չեն, ինչպես, օրինակ, մեր ազգային ավանդությունները, երաժշտությունը: Կարելի՞ է ժողովրդին ասել, որ միայն Կոմիտաս լսեն և այլն: Ո՛չ, մարդիկ ազատ են, բայց գործում է նաև ավանդության ուժը:

Այնուհետև իրավաբանական գիտությունների թեկնածու Լ. Բաբայանը զեկուցում կարդաց «Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի «սեփականարիորջ» կարգավիճակը» թեմայով:

Իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Գ. Ղարախանյանի զեկուցումը նվիրված էր «Ամուսնական օրենսդրությունը և միայնակ մայրերի կարգավիճակը» հարցին: Պրն Ղարախանյանը պարասխանեց, որ ունենք քաղաքացիական ամուսնություն ու եկեղեցական ծեսով ամուսնություն, և կա փաստական ամուսնություն: Զեկուցողը նշեց, որ փերմինը միգուցե փեղին չէ, քանի որ այդպիսի վիճակը ամուսնություն կոչվել չի կարող, բայց ինքը պայմանականորեն այսպեղ օգտագործում է այն: Ճիշտ է, եկեղեցական ծեսով ամուսնության դեպքում համապատասխան

վկայական փրվում է, սակայն օրենքով ընդունելի է միայն քաղաքացիական ամուսնությունը, իսկ եկեղեցական ծեսով ամուսնություն կատարելը քաղաքացու անձնական գործն է:

Այն հարցին, թե արդյո՞ք ճիշտ է պետության կողմից Եկեղեցուն ամուսնական գրանցմանը վերաբերող հարցերում իրավական հիմքից զրկելը և այդ պարտականությունները միայն իրեն վերապահելը, պրն Ղարախանյանը պատասխանեց, որ Եկեղեցին մեր ժողովրդի կյանքում մեծ դեր է կատարել պատմության ընթացքում, կատարել է նաև քաղաքացիական պարտականություններ, բայց քանի որ անցնող 70 տարիներին կտրված էր պետությունից, ապա հետո հեշտ էր միանգամից ամեն ինչ շրկելը, այլ դա պետք է արվի աստիճանաբար: Նա նաև ասաց. «Չեմ կասկածում, որ մոտ ժամանակներս Եկեղեցին իր երբեմնի դիրքը կունենա նաև քաղաքացիական հարցերում»:

Կրթության նոր օրենքին էր նվիրված Շահն Սրբազանի զեկուցումը: Ի պատասխան այն հարցի, որ եթե կրթության նախարարությունն ընդունի դպրոցներում կրոնի ուսուցում մտցնելու ծրագիրը, արդյո՞ք դա փեղիք չի փա, որ մյուս կրոնական կազմակերպություններն էլ պարտադրեն իրենց ծրագրերը, Սրբազանը պատասխանեց, որ պետք է գրավոր որոշում ընդունվի, համաձայն որի դպրոցներում կրոնի ուսուցումը բացառապես պետք է վերապահվի Հայ Առաքելական Եկեղեցուն:

Իրավաբանական գիտությունների թեկնածու պրն Բաբայանի կարծիքով, սակայն, ճիշտ չէ դպրոցներում կրոնի ուսուցման ընդհանուր ձևը, որովհետև որոշ ծնողներ դեմ կլինեն դրան, այլ այդ ուսուցումը պետք է կատարել փորձնական, ֆակուլտատիվ և այն բոլորին պարտադրել չի կարելի: Ի պատասխան այս առարկության, Շահն Սրբազանն ասաց, որ նկատի է առնվել այն հանգամանքը, որ փարբեր ազգությունների պատկանող երեխաների ծնողների մի մասը միգրացիոն ցանկանան իրենց երեխաներին ազատել կրոնական ուսուցումից:

Սրբազան Հայրը վերջում իր ուրախությունը հայտնեց, որ Հայաստանի Հանրապետությունը նշում է քրիստոնեության պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակը: Նշանակում է, պետությունը հպարտ է, որ 1700 տարի առաջ քրիստոնեությունը ընդունել է իբրև պետական կրոն, սակայն Հայաստանի պետությունը պետք է մտահոգվի խղճի ազատության հարցով, այլապես Հայաստանը կդառնա բազմակրոն երկիր և կկորցնի իր հոգևոր դեմքը:

Դավիթ եպս. Տուսպինի զեկուցման թեման էր «Անգլիկան Եկեղեցու կարգավիճակը և առանձնաշնորհումները»:

Իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ն. Խաչիկյանը բանախոսեց «Ազատագրված դատապարտվածների խղճի-դավանանքի ազատության իրավունքը» թեմայով: Ի պատասխան այն հարցին, որ եթե հոգևորականները բանտարկյալների մոտ գնալիս զննման չեն ենթարկվում, ապա հնարավոր է, որ որևէ հանցագործ կալանավայր մուտք գործի՝ ծայրվելով հոգևորականի հանդերձի ներքո, իսկ զննության դեպքում էլ բարոյական վիրավորանք կհասցվի հոգևորականին, պրն Ղազինյանը դիմեց Շահն Սրբազանին ասելու, թե որ փարբերակն է ընդունելի:

Սրբազանն ասաց, որ իր պարտականությունը կատարող հոգևորականի համար տարբերություն չպետք է լինի զենման ենթարկվելու կամ չենթարկվելու միջև, և հոգևորականն ինքը պետք է օրինակ հանդիսանա իբրև օրենքին ենթարկվող: Հ. Խաչիկյանը փեղեկացրեց, որ անչափահաս դատապարտյալներին հնարավորություն է տրվում այցելել եկեղեցի:

Քանի որ գնալով շաբաթում են այցելությունները գաղութներ, հարց տրվեց Սրբազանին, թե ինչպես է քահանան նախապատրաստվում այցելելու բանտարկյալին: Սրբազանը պատասխանեց, որ Ճեմարանի սաներին սովորեցվում է, թե ինչպես պետք է մոտենալ մեղավորին, իսկ բանտարկյալը Եկեղեցու համար բանտարկյալ չէ, այլ մեղավոր, և եկեղեցականը պետք է փորձի փոխել բանտարկյալի մեջ իր մտածումը իր մասին՝ ցույց տալու համար, որ մեղավոր է ոչ միայն օրենքի, այլ նաև իր խղճի և Աստծո առաջ:

Մեղքի արձակումը մարդու ներքին աշխարհը առ Աստված է դարձնում: Բանտերի նպատակը նաև մարդուն հոգեպես վերափոխելն է, և դա կլինի միայն այն դեպքում, երբ մարդ գիտակցի, որ ինքը Աստծո առաջ մեղավոր է, որն էլ իր հերթին հնարավոր կդառնա, եթե պատրաստված անձինք կամ եկեղեցականներ անեն այդ գործը, որը չափազանց դժվար է, որովհետև հանցագործն իրեն մեղավոր չի ճանաչում, այլ մեղադրում է դատավորին, որն իրեն դատել է: Մակայն բանտարկյալն ունի ներաշխարհ, որը պետք է փոխել:

Այնուհետև զեկուցողին այն հարցն տրվեց, թե հոգևորականը կարո՞ղ է միջնորդել բանտարկյալին ազատ արձակելու համար, եթե կարծում է, որ նա ամբողջովին ուղղվել է: Շահե Սրբազանն ասաց, որ իր կարծիքով եկեղեցականն այդ հարցով չպետք է զբաղվի, նրա կապը պետք է լինի միայն բանտարկյալի հետ:

Հարց. Բայց եթե եկեղեցականը գտնում է, որ բանտարկյալն ուղղվել է, լավ չէ՞ր լինի, որ միջնորդեր:

Պատասխան. Կարծում եմ՝ ոչ:

Այնուհետև Սրբազան Հայրն ասաց, որ մարդը միշտ էլ կարիք ունի վերադաստիարակվելու, մասնավոր՝ հանցավորը: Իսկ պրն Ղազինյանն ավելացրեց, որ նման վերադաստիարակման համար պետք է ստեղծել համապատասխան պայմաններ, որովհետև եթե անձը կայուն չէ, ապա բանտի միջավայրը փոխում է նրան դեպի վաւրը, և հասարակությունը կորցնում է նրան: Կրոնի դերն այս հարցում թերագնահատվել է և պետք է այն արժևորել:

Ստրասբուրգի (Ֆրանսիա) համալսարանի դասախոս, պրոֆեսոր Լյուկ Փերինի զեկուցման թեման էր՝ «Կոնկորդատների դրությունը պետություն-Եկեղեցի հարաբերություններում»: Հարց տրվեց այն մասին, թե Ֆրանսիայում ինչպես է լուծվում զինվորական ծառայության խնդիրը, որովհետև կան աղանդավորներ, որոնք բոլորովին հրաժարվում են զինծառայությունից: Պրոֆեսորը պատասխանեց, որ խնդիրը լուծվել է նրանով, որ զինծառայության հարցն ընդհանրապես վերացվեց: Նրանք, ովքեր չեն ցանկանում ծառայել, պետք է կատարեն քաղաքացիական ծառայություն, որը երկու անգամ ավելի երկար է զինծառայությունից: Կա մեկ այլ բարդություն՝ կապ-

ված աղանդավորների, հաբկապես Եհովայի վկաների հետ, քանի որ նրանք իրենց երեխաների բուժման ժամանակ հրաժարվում են արյան ներարկումից, և դա բուժական առումով մեծ բարդություններ է առաջացնում:

Իրավաբան Գասպար Տերտեռյանի գեկուցումը նվիրված էր Լիբանանյան օրենքներում անհատին վերապահված իրավունքների հարցին:

Ընդմիջումից հետո գիտաժողովն իր աշխատանքը շարունակեց ժամը 14.45-ին: Առաջինը ելույթ ունեցավ իրավաբան Թովմաս Մամուելյանը՝ «Պետություն-Եկեղեցի, մշակութային ժառանգության պահպանումը» թեմայով: Քանի որ ելույթի ընթացքում ասվել էր, որ գոյություն ունեն փարբեր միջազգային կազմակերպություններ, որոնք զբաղվում են փարբեր երկրներում մշակութային հուշարձանների պահպանության հարցով, ապա առաջարկվեց նրանց ուշադրությունը հրավիրել նաև Անիի Մայր փաճարի պահպանության խնդրին: Մայր փաճարի պատին մի ցուցանակ կա, ըստ որի փաճարը պահպանվում է ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից, սակայն մոտակա բնակավայրերի բնակիչները քանդում են փաճարի քարերը և փանում: Մի՞թե պահպանությունը միայն ցուցանակ խփելն է: Պրն Մամուելյանը համաձայնվեց, որ լավ չեն պահպանում, բայց ավելացրեց, որ մենք ևս պետք է աշխատենք, որպեսզի միջազգային հանրությունը, ՄԱԿ-ը կամ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն հնարավորին չափ լավ պահպանեն այդ հուշարձանները:

Շար հետաքրքրական էր իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ռ. Ղևորոսյանի գեկուցումը՝ «Դատարանի-արդարադատության անկախության աստվածաշնչյան հիմունքները» թեմայով: «Ամերիկայում նախագահը երդվում է դատական իշխանության ղեկավարի առաջ Աստվածաշնչի վրա, իսկ մեր դատավորները երդվում են նախագահի առաջ, որը պարզ չէ, թե որ իշխանությունն է ղեկավարում, դատականը, գործադիրը, թե՞ որը, և երբ էլ ուզենա, կարող է որևէ նախարարի հեռացնել պաշտոնից: Աստվածաշնչում տեսնում ենք, որ Մովսեսը դատավորներ կարգեց, և միայն գլխավոր գործերն էր ինքը քննում: Իսկ այսօր մենք բոլոր գործերը հանձնել ենք միանձնյա դատարանին, դրա համար էլ այսքան դժգոհություններ կան», - ասաց գեկուցողը: Խոսելով իրավունքի և օրենքի միջև եղած փարբերության մասին, նա նշեց, որ Աստվածաշնչում ևս տրված են օրենքներ, իրավունքը ունի իր ձևերը, և օրենքը իրավունքի նախընտրելի ձևն է: Օրենքը մտնում է իրավունքի ձևերի մեջ, իսկ պատվիրանը օրենքի սաղմնային վիճակն է:

Գիտաժողովի վերջին գեկուցողը Պատվելի Մայքլ Վեստն էր (Դանիա), որը ներկայացրեց Լյուբերական Եկեղեցու կարգավիճակը Դանիայում:

Գիտաժողովի վերջում Շահե Սրբազանը շնորհակալություն հայտնեց գեկուցողներին և իրավաբանական ֆակուլտետի ղեկան Գ. Ղազինյանին՝ գիտաժողովի կազմակերպման համար: Այնուհետև գիտաժողովի մասնակիցները Վեհարանում հանդիպում ունեցան Վեհափառ Հայրապետի հետ: Վեհափառը ողջունեց նրանց, շնորհակալություն հայտնեց գիտաժողովի կազմակերպման համար և հուշանվերներ հանձնեց բոլորին: